

Význam Európskeho jazykového portfólia vo výchovno-vzdelávacom procese

Katarína Bockaničová & Denisa Ďuranová
Štátny pedagogický ústav v Bratislave, Slovensko
katarina.bockanicova@statpedu.sk
denisa.duranova@statpedu.sk

Abstract

The European language portfolio (ELP) is a document offering learners space to record their language and intercultural learning, which takes place inside or outside the school context. It was developed by the Council of Europe and it reflects the Council of Europe's concern with the deepening of mutual understanding, promotion of linguistic diversity, development of plurilingualism and transparency and coherence in language learning.

Every European language portfolio has three obligatory parts: Language Passport, Language Biography and Dossier. The European language portfolio is a tool to promote learner's autonomy, has pedagogic and reporting functions and is based on the Common European Framework of Reference for Languages.

The National Institute for Education designed a model of the European Language Portfolio 16+. It had been experimentally verified and accredited by the Council of Europe, No. 2014.R014. The reference levels from A1 to C2 are covered by this model. It is also recommended to use the European Language Portfolio 16+ in other languages, e. g. mother tongue, second language, foreign language, even if the language itself is not mentioned in the ELP model. This model of the European language portfolio is available online on www.statpedu.sk.

Another model of the European language portfolio, which has been in the process of its experimental verification, is the European language portfolio for learners aged 7 – 10. There are 8 experimental schools and 200 pupils involved in the project. The article presents several partial results from the research on the European language portfolio for learners aged 7 – 10. The project is planned to finish in 2016.

The two projects of experimental verification mentioned in the article prove the fact, that the inclusion of the ELP to the educational process in Slovakia has the potential to meet the objectives of this document declared by the Council of Europe.

Key words: European Language Portfolio 16+, European Language Portfolio for learners 7-10 years olds, interculturalism, plurilingualism, self-assessment

Význam Európskeho jazykového portfólia a jeho komponenty

Európske jazykové portfólio (ďalej i EJP) je dokument, ktorý učiacim sa slúži na zaznamenávanie priebehu a výsledkov učenia sa jazykov a ich interkultúrnych skúseností v škole alebo mimo školy. Vzniklo na pôde Rady Európy a odráža jej

ciele prehliť vzájomné porozumenie, rozvíjať kultúrnu a jazykovú diverzitu, rozvíjať záujem o učenie sa jazykov a podporiť koherenciu a transparentnosť v učení sa jazykov. Pilotné projekty uskutočnené počas troch rokov (1997 – 2000) v 15 členských krajinách Rady Európy potvrdili, že Európske jazykové portfólio môže mať pozitívny vplyv na proces učenia sa cudzích jazykov (Little, Perclová, 2002), pričom v EJP sa stretávajú najdôležitejšie funkcie výchovno-vzdelávacieho procesu: informatívna, formatívna, rozvíjajúca, motivačná, evalvačná, pedagogická atď. Do minulého roka bolo Radou Európy validovaných a registrovaných až 127 modelov Európskych jazykových portfólií pre rôzne skupiny používateľov – pre deti v predškolskom veku, pre žiakov mladšieho školského veku, modely pre učiacich sa vo veku od šestnásť rokov, pre vysokoškolských študentov, a pod.

Každé Európske jazykové portfólio pozostáva z troch častí: Jazykový pas, Jazykový životopis a Zbierka prác a dokladov. Vychádzajúc zo Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky Jazykový pas obsahuje profil komunikačných jazykových kompetencií majiteľa EJP, súhrn jeho jazykových a interkultúrnych skúseností, ako i súhrn skúseností z jeho jazykového vzdelávania a zoznam certifikátov a diplomov. Jazykový pas poskytuje akýsi celkový prehľad komunikačných jazykových kompetencií a interkultúrnych skúseností majiteľa EJP v rôznych jazykoch. Jazykový životopis reflektuje jazykové a kultúrne zázemie majiteľa EJP a poskytuje priestor na stanovenie jeho cieľov v jazykovom vzdelávaní. Žiak má zároveň možnosť zaznamenať si poznatky týkajúce sa interkultúrnej dimenzie rôznych krajín, ako i informácie o jeho interkultúrnych skúsenostiach. Prostredníctvom podrobného prehľadu a opisov jednotlivých komunikačných jazykových činností a stratégií: počúvanie, čítanie, písomný prejav, ústna interakcia a samostatný ústny prejav môže žiak zhodnotiť svoj proces učenia sa jazyka, sledovať svoje pokroky a plánovať ciele a proces svojho ďalšieho jazykového vzdelávania. Zbierka prác a dokladov predstavuje konkrétnu evidenciu komunikačných jazykových kompetencií a interkultúrnych skúseností žiaka a ilustruje záznamy uvedené vo zvyšných dvoch častiach EJP. Žiak si do svojej Zbierky prác a dokladov môže zakladať rôzne svoje práce, napríklad listy, pohľadnice, príbehy, projektové práce, audiozáznamy, DVD, a pravidelne si môže svoju Zbierku prác a dokladov revidovať.

Európske jazykové portfólio vzniklo ako implementačný nástroj Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky a jeho význam vo výchovno-vzdelávacom procese spočíva najmä v tom, že podporuje činnosť zameraný prístup k učeniu sa a vyučovaniu cudzích jazykov. „Európske jazykové portfólio bolo vypracované hlavne pre podporu autonómie žiaka a jeho stupnice

hodnotenia postupov typu „ja dokážem“ naznačujú učenie sa praxou“ (Little, 2009, s. 2). Little (2009, s. 4) zaradil EJP do širšieho kontextu vzdelávacej filozofie hodnotenia podporujúceho učenie, ktoré je charakteristické tým, že integrálnou súčasťou vyučovania a učenia sa a zahŕňa oboznámenie učiacich sa s výchovno-vzdelávacími cieľmi. Ďalej má za cieľ napomáhať žiakom pochopiť to, čo majú dosiahnuť, poskytnúť im priestor na sebahodnotenie a aj spätnú väzbu, ktorá žiakom umožní plánovať ďalšie kroky v jazykovom vzdelávaní.

Uvedený filozoficko-pedagogický rámec veľmi dobre korešponduje s dvoma základnými funkciami EJP, ktorými sú výchovno-vzdelávacia a informačná funkcia. Výchovno-vzdelávacia funkcia EJP zabezpečuje transparentný proces učenia sa jazyka, počas ktorého má žiak možnosť zaznamenávať si podrobnosti o svojich komunikačných jazykových kompetenciách, interkultúrnych skúsenostiach a sledovať ich rozvoj, či už ich nadobudne v škole alebo mimo nej. Žiak má teda možnosť sledovať svoj pokrok a rozvoj komunikačných jazykových kompetencií a interkultúrnych skúseností. Táto funkcia podporuje plurilingvizmu a rôzne interkultúrne kompetencie žiaka, nakoľko žiak si môže zaznamenávať svoje kompetencie vo viacerých jazykoch. Zároveň sa podporuje autonómia žiaka, jeho sebahodnotenie a prebratie zodpovednosti za vlastný proces učenia sa jazyka. Táto funkcia EJP podporuje i ďalšie výchovno-vzdelávacie aspekty, napríklad rešpektovanie kultúrnej a jazykovej diverzity, výchovu k demokratickému občianstvu, podporu celoživotného vzdelávania. Informačná funkcia EJP spočíva v prezentovaní komunikačných jazykových kompetencií i interkultúrnych skúseností žiaka s konkrétnou evidenciou o jeho výkonoch (Little, Perclová, 2002, s. 2 - 15). EJP teda prispieva k napĺňaniu funkcií vyučovacieho procesu, ktorým je napríklad informatívna, formatívna, rozvíjajúca, motivačná, či evalvačná funkcia. Okrem vzdelávacích cieľov významne podporuje i výchovné aspekty, ktoré vplývajú na rozvoj osobnosti žiaka.

Európske jazykové portfólio 16+

Štátny pedagogický ústav pripravil v oblasti jazykového vzdelávania pre učiacich sa od šestnástich rokov model Európskeho jazykového portfólia s názvom *Európske jazykové portfólio 16+*. Predmetný model zodpovedá spoločným princípom a usmerneniam, ktoré určil Riadiaci výbor Rady Európy pre vzdelávanie (2000, rev. 2011) a bol registrovaný Radou Európy pod číslom 2014.014. Model je v súlade so Spoločným európskym referenčným rámcom pre jazyky, pričom pokrýva komunikačné úrovne A1 - C2. Toto úrovňové spracovanie podporuje implementáciu Štátneho vzdelávacieho programu pre predmet cudzí jazyk. Európske jazykové portfólio 16+ je vypracované vo viacerých jazykoch: Jazykový životopis a Zbierka prác a dokladov je

v slovenskom, anglickom, nemeckom a francúzskom jazyku, Jazykový pas je k dispozícii v dvoch verziách: anglicko-slovenská, francúzsko-slovenská. Európske jazykové portfólio 16+ sa však môže používať v rôznych jazykoch, aj keď v samotnom modeli nie sú uvedené. Učiaci sa môže dokumentovať svoje výsledky a úspechy v jazykovom vzdelávaní, formálnom i neformálnom.

Experimentálny model Európskeho jazykového portfólia 16+ bol pod gesciou Štátneho pedagogického ústavu v Bratislave dva roky experimentálne overovaný na štrnástich stredných školách v Slovenskej republike a to na hodinách anglického, francúzskeho a nemeckého jazyka, spolu 20 tried (19 učiteľov a 338 žiakov). Cieľom experimentálneho overovania bola príprava slovenskej verzie Európskeho jazykového portfólia 16+, ako aj jeho pokusné zavedenie do výchovno-vzdelávacieho procesu. Predmetom experimentálneho overovania bolo overiť vplyv Európskeho jazykového portfólia 16+ na vyučovanie a učenie sa cudzích jazykov. V priebehu experimentálneho overovania sme sa zameriavali na viaceré aspekty a otázky, ktoré sa týkali napríklad uvedomenia si dôležitosti učiť sa cudzí jazyk, uvedomenia si zodpovednosti za vlastné učenie, motivácie častejšie používať cudzí jazyk, častejšieho sebahotnotenia a pomoci Európskeho jazykového portfólia zhodnotiť vlastný proces učenia sa cudzieho jazyka, vplyvu na vzťah učiteľ – žiak.

Výsledky experimentálneho overovania predmetného modelu poukazujú, že podľa učiteľov a žiakov práca s EJP prináša do výchovno-vzdelávacieho procesu motivačný aspekt, nakoľko používanie EJP vedie žiakov k väčšiemu uvedomovaniu si dôležitosti učiť sa jazyk a postupne ich vedie k častejšiemu používaniu jazyka. Motivačný aspekt EJP je taký veľký, že u väčšinu žiakov vedie k väčšiemu uvedomovaniu si zodpovednosti za vlastné učenie. EJP predstavuje ukazovateľ pokroku a žiaci majú prehľad o svojich kompetenciách, pokrokoch, majú možnosť sledovať, ako sa postupne zlepšujú a určiť úroveň svojich komunikačných jazykových kompetencií. EJP žiakov postupne vedie k plánovaniu postupov a stanoveniu si čiastkových cieľov, pričom pri sledovaní ich pokrokov sa „prebúdza“ ich uvedomelosť a zodpovednosť za vlastné učenie sa. Vďaka dobrej výpovednej hodnote o pokrokoch EJP motivačne vplýva na žiakov, ktorí prostredníctvom neho postupne spĺňajú kritéria dosiahnutia určitých úrovní komunikačných jazykových činností. Postupné plnenie kritérií pôsobí motivačne i na slabších žiakoch, ktorých zažitie úspechu postupne aktivizuje.

Vo výchovno-vzdelávacom procese predstavuje Európske jazykové portfólio evalvačný nástroj, ktorý pomáha učiteľovi hodnotiť žiaka. Zároveň predstavuje autoevalvačný nástroj, ktorý pomáha žiakom zhodnotiť proces učenia sa jazyka, efektívnosť učenia sa a posudzovať výsledky práce. Výchovno-vzdelávacia funkcia Európskeho jazykového portfólia sa prejavuje vo viacerých aspektoch. Žiaci

oceňujú myšlienku celoživotného vzdelávania a možnosť využitia EJP ako dokladu o komunikačných jazykových kompetenciách, ktorý by mohli v budúcnosti využiť pri hľadaní zamestnania, resp. štúdiu v zahraničí.

Výsledky experimentálneho overovania naznačujú, že učitelia vnímajú zmenu práce žiaka na hodinách a prístupu k učeniu sa jazyka po určitej dobe používania EJP. Učitelia cítia pozitívnu motiváciu žiaka a jeho uvedomovanie si možnosti overiť si úroveň komunikačných jazykových kompetencií vo všetkých komunikačných jazykových činnostiach a stratégiách, pričom poukazujú najmä na žiakovo postupné uvedomovanie si zodpovednosti za vlastné učenie. EJP pozitívne vplyva na nadobúdanie jazykových kompetencií v rámci jednotlivých komunikačných jazykových činností a stratégií – výsledky experimentálneho overovania naznačujú zlepšenie najmä v produktívnych komunikačných činnostiach a v čítaní s porozumením. EJP zároveň podporuje žiakov v preberaní iniciatívy a väčšej aktivizácii na hodinách a mimo vyučovania. Možno konštatovať, že EJP zvyšovaním motivácie žiaka, aktivizáciou žiakov a pomocou pri procese evalvácie, zvyšuje efektivitu výchovno-vzdelávacieho procesu.

Práca s EJP je na začiatku náročnejšia, pretože žiaci nie sú veľmi zvyknutí na proces autoevalvácie. Postupom času sa však kritickosť žiakov voči vlastným jazykovým kompetenciám dostáva do úzadia a žiaci pristupujú k procesu autoevalvácie sebavedomejšie. Výsledky experimentálneho overovania naznačujú, že i napriek dlhšej dobre používania EJP náročnosť autoevalvácie stále predstavuje pre niektorých žiakov pretrvávajúci problém, ktorý sa odzrkadľuje v ich čiastkovom, resp. celkom vnímaní EJP. Náročnosť autoevalvácie je však vo všeobecnosti charakteristická zostupnou tendenciou. Z týchto dôvodov, ako aj z dôvodu zvýšiť informačnú funkciu EJP, je potrebné, aby práca s Európskym jazykovým portfóliom bola do vyučovania začlenená systematicky a pravidelne.

EJP predstavuje motivačný faktor v procese učenia sa jazyka. Hlavným motivačným faktorom je najmä jeho využitie v praxi, možnosť monitorovania svojich kompetencií a nestresová forma hodnotenia. EJP je vnímané aj ako príležitosť zdokonalenia sa v jazyku a možnosť nadviazania spolupráce so zahraničnými školami, ktoré tiež využívajú prácu s EJP na hodinách. Portfólio podporuje aktívne učenia sa jazyka a vďaka svojim funkciám má potenciál prispieť k modernej výučbe jazykov. Používanie EJP si zo strany učiteľa vyžaduje veľkú mieru kreativity. Z tohto dôvodu je potrebné sa viac zamerať na spoluprácu s domácimi a zahraničnými učiteľmi cudzích jazykov, ktorí používajú EJP.

Záverom možno uviesť, že Európske jazykové portfólio 16+ je zamerané na zvýšenie kvality jazykového vzdelávania a zefektívnenie výchovno-vzdelávacieho

procesu, podporu evalvácie učiaceho sa, inovatívnych metód, rozvoja kultúrnej a jazykovej diverzity, koherencie vo vyučovaní cudzích jazykov. Svojim spracovaním zároven predstavuje celkový rámec plurilingválnych a interkultúrnych kompetencií učiaceho sa, pričom napomáha pri stanovovaní vzdelávacích cieľov, rozvíja schopnosť učiť sa učiť, sebahodnotenie a autonómiu učiaceho sa.

Európske jazykové portfólio pre žiakov vo veku 7 - 10 rokov

Európske jazykové portfólio pre žiakov vo veku 7 - 10 rokov je ďalším v sérií dokumentov vytvorených v rámci projektu experimentálneho overovania, ktorý schválilo MŠ VVaŠ SR. Garantom tvorby Európskeho jazykového portfólia pre žiakov vo veku 7 - 10 rokov a jeho experimentálneho overovania je Štátny pedagogický ústav v Bratislave. Školy mali možnosť prihlásiť sa do experimentálneho overovania na základe vlastného záujmu, na základe výzvy na webovom sídle Štátneho pedagogického ústavu. Dbalo sa na to, aby boli zastúpené školy z viacerých regiónov Slovenska a školy s rôznymi zriaďovateľmi. Experimentálne overovanie sa realizuje v týchto základných školách: Základná škola s materskou školou Václava Mitúcha, Školská 368/2, 914 42 Horné Srnie, Základná škola s materskou školou Ondreja Cabana, Námestie Andreja Cabana 36, 941 06 Komjatice, Súkromná spojená škola, Starozagorská 8, 040 23 Košice, Základná škola G. Bethlena 41, 940 01 Nové Zámky, Základná škola, Hradná 22, 940 56 Nové Zámky, Základná škola s materskou školou Rosina 624, Súkromná základná škola, Oravská cesta 11 Žilina, Základná škola s materskou školou sv. Gorazda, Dlhá 78, 949 01 Nitra. Do experimentálneho overovania sa zapojilo 8 entuziastických učiteliek a žiaci vybraných tretích a štvrtých ročníkov ZŠ z uvedených škôl v celkovom počte 200 žiakov. Experimentálne overovanie je v aktuálnom školskom roku v realizačnej fáze a bude ukončené v roku 2016.

Hlavným cieľom uvedeného experimentálneho je príprava kvalitného modelu Európskeho jazykového portfólia pre deti vo veku 7 - 10 rokov a jeho zavedenie do vyučovacieho procesu na školách, ktoré sa zúčastnia experimentálneho overovania.

Čiastkové ciele experimentálneho overovania sú:

- overiť ako pôsobí práca s Európskym jazykovým portfóliom pre žiakov vo veku 7 - 10 rokov na plánovanie, monitorovanie a hodnotenie vyučovacieho procesu na hodinách cudzieho jazyka z pohľadu učiteľov,
- overiť ako pôsobí práca s Európskym jazykovým portfóliom pre žiakov vo veku 7 - 10 rokov na monitorovanie a hodnotenie procesu učenia sa cudzieho jazyka z pohľadu žiakov prvého stupňa,

- upraviť experimentálnu verziu Európskeho jazykového portfólia pre žiakov vo veku 7 – 10 rokov do finálnej podoby podľa výsledkov experimentálneho overovania.

Okrem tvorby samotného experimentálneho dokumentu sme sa v uplynulých dvoch školských rokoch sústredili na školenie učiteľov z experimentálnych škôl. Počas nich sa učitelia oboznámili so štruktúrou a poslaním Európskeho jazykového portfólia, vybranými akreditovanými modelmi EJP pre kategóriu mladších žiakov zo zahraničia, funkciami EJP a prepojením slovenského experimentálneho dokumentu so Štátnym vzdelávacím programom. Každý zúčastnený učiteľ dostal experimentálnu verziu Európskeho jazykového portfólia pre žiakov vo veku 7 – 10 rokov v printovej podobe a rovnako učitelia dostali v prinovej podobe referenčný materiál od Davida Little a Radky Perclovej: Európske jazykové portfólio, príručka pre učiteľov a školiteľov.

Následne sme pristúpili k doručeniu experimentálneho dokumentu do škôl a k zberu výskumných dát pomocou viacerých dotazníkov určených pre učiteľov a žiakov v experimentálnych a kontrolných triedach, riadených rozhovorov s experimentálnymi učiteľmi a pozorovania hodín s využitím experimentálneho modelu Európskeho jazykového portfólia pre žiakov vo veku 7 – 10 rokov.

Vzhľadom na skutočnosť, že experimentálne overovanie stále prebieha, možno v rámci tohto článku prezentovať iba niektoré čiastkové informácie z pozorovania vyučovacích hodín.

Pozorovania vyučovacích hodín sa uskutočnilo v 7 experimentálnych školách v mesiaci október 2014, t. j. na začiatku školského roka, keď učitelia a žiaci začali používať experimentálny model na školách. Údaje odzrkadľujú počiatkový stav po zavedení experimentálneho dokumentu do vyučovacieho procesu.

Vo všeobecnosti bol celkový cieľ každej pozorovanej vyučovacej hodiny zameraný na rozvoj niektorých vybraných komunikačných jazykových kompetencií v súlade so Štátnym vzdelávacím programom pre ISCED 1, ako napríklad nadviazať kontakt v súlade s komunikačnou situáciou, vypočuť si a podať informácie, vybrať si z ponúkaných možností, a v rámci nich rozvíjať funkcie jazyka: pozdraviť, odpovedať na pozdrav, rozlúčiť sa, informovať sa, identifikovať, opísať. Uvedené kompetencie a funkcie jazyka boli rozvíjané v rôznych komunikačných kontextoch a situáciách v súlade s vekovými osobitosťami žiakov mladšieho školského veku. Zároveň sa utvrdzovali už osvojené gramatické štruktúry a slovná zásoba v prepojení na tematické zameranie vyučovacej hodiny. Súčasťou cieľa vyučovacej hodiny bolo i oboznámenie sa s konkrétnou časťou Európskeho jazykového portfólia.

Na všetkých vyučovacích hodinách boli okrem Európskeho jazykového portfólia použité rôzne doplnkové učebné materiály a didaktické prostriedky ako obrázkový materiál vrátane fotografií a plagátov, kartičky s obrázkom, slovom, časťou vety alebo celou vetou, pracovné listy, predmety, atď. Vyučujúce používali množstvo vlastných materiálov. Na každej hodine boli využité informačno-komunikačné technológie: audiovizuálna technika, interaktívna tabuľa.

Pozorované vyučovacie hodiny boli charakteristické rôznorodosťou foriem a metód výučby, ako aj rôznorodosťou aktivít a cvičení pripravených pre žiakov s cieľom rozvoja kompetencií a funkcií jazyka stanovených v ciele vyučovacej hodiny. Z organizačných foriem výučby bola podporená individuálna práca, práca vo dvojiciach a skupinová práca, ako metódy bola využitá napríklad priama metóda, audiolingválna metóda, vyučovanie založené na činnosti, didaktická hra ako vyučovacia metóda, projektová práca, brainstorming. Žiaci sa zapájali do rôznych aktivít, napríklad dopĺňovanie slov, usporiadanie viet do správne poradia, identifikácia predmetov, spájanie slov a obrázkov, pieseň. Striedanie organizačných foriem a metód výučby, ako i aktivít, bolo vhodne a primerane zostavené. Počas vyučovacích hodín bolo vytvorené pozitívne učebné prostredie.

Použité materiály boli priamo zamerané na rozvoj kompetencií a funkcií jazyka, ktoré boli stanovené v ciele vyučovacej hodiny a boli vhodne a primerane podporené použitými organizačnými formami a metódami výučby. Práca na vyučovacích hodinách sa vyznačovala priamou prepojenosťou na deskripty, s ktorými žiaci neskôr pracovali a v rámci ktorých si robili záznam. Práce založené do Zbierky prác a dokladov dokumentovali kompetencie žiakov. Na všetkých vyučovacích hodinách boli aktivity na hodine s možnosťami Európskeho jazykového portfólia zosúladené veľmi dobre.

Počas pozorovaných hodín žiaci používali Európske jazykové portfólio v rôznych fázach výchovno-vzdelávacieho procesu. Škola, ktorá ho používala na hodine po prvýkrát, mu venovala druhú časť vyučovacej hodiny. Počas tejto časti sa žiaci oboznámili s Európskym jazykovým portfóliom, jeho jednotlivými časťami a ich významom. Nakoľko vyučujúca rozdelila vyučovaciu hodinu na dve časti, práca s učebnicou a práca s Európskym jazykovým portfóliom, nie je možné presne definovať typické fázy vyučovacieho procesu. Na ostatných pozorovaných vyučovacích hodinách bolo Európske jazykové portfólio používané v typických fázach vyučovacej hodiny: úvodná (motivačná), fixačná, diagnostická a to nasledovne: dve vyučujúce používali materiál v úvodnej (motivačnej), fixačnej a diagnostickej fáze, štyri vyučujúce v diagnostickej fáze. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že úvodná (motivačná) fáza bola zameraná na motiváciu žiakov pracovať s Európskym jazykovým portfóliom. Počas fixačnej fázy žiaci napríklad realizovali rôzne aktivity v prepojení na prácu s deskriptormi v Jazykovom

životopise, prípadne si výsledok svojej práce počas tejto fázy založili do Zbierky prác a dokladov, zaznamenávali si údaje do Jazykového pasu. V diagnostickej fáze si napríklad zaznamenávali svoje úspechy k vybraným deskriptorom, zakladali svoju prácu do Zbierky prác a dokladov.

Počas vyučovacej hodiny žiaci pracovali s Európskym jazykovým portfóliom na experimentálnych školách v rôznej dĺžke trvania a to v rozpätí od 5 do 35 minút, v priemere približne 19 minút/škola. Najkratšie, približne 5 minút, pracovali s Európskym jazykovým portfóliom žiaci jednej školy a to v diagnostickej fáze hodiny. Počas tejto fázy žiaci urobili záznam o dosiahnutí jedného opisu úrovne v Jazykovom životopise pri počúvaní s porozumením a založili si do Zbierky prác a dokladov vyplnený pracovný list a kartičku s aktivitou, na ktorej pracovali počas expozičnej fázy hodiny. Najdlhšie, 35 minút, pracovala s Európskym jazykovým portfóliom jedna škola, prácu na vyučovacej hodine možno prepojiť na fázy hodiny nasledovne: v motivačnej fáze rozdáním portfólia, vyberaním farby obalu, nalepením fotografie do Jazykového pasu, vo fixačnej a diagnostickej fáze vypisovaním jednotlivých častí Jazykového pasu a založením vyplneného pracovného listu z expozičnej časti hodiny do Zbierky prác a dokladov. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že dĺžka používania Európskeho jazykového portfólia závisela od viacerých faktorov, ako napríklad od počtu a typov fáz vyučovacej hodiny, v ktorej bolo použité, zamerania vyučovacej hodiny, na množstvo zaznačených údajov, počet deskriptorov, pri ktorých si žiaci robili záznamy, koľký krát bol materiál použitý na vyučovacej hodine, prístupu vyučujúceho, množstva a typu doplňujúcich otázok žiakov pri práci s Európskym jazykovým portfóliom a pod.

Sebahodnotenie žiakov s využitím Európskeho jazykového portfólia bolo v určitom rozsahu realizované na všetkých pozorovaných školách. Bez využitia deskriptorov realizovala sebahodnotenie len jedna škola, šesť škôl využilo na sebahodnotenie Jazykový životopis a deskriptory pre niektoré komunikačné jazykové činnosti a stratégie. Na šiestich školách si žiaci založením svojej práce do Zbierky prác a dokladov zdokumentovali svoju úroveň jazyka.

Pozorované vyučovacie hodiny boli jednoznačne pripravené v intenciách hodnotenia jazykového vzdelávania s využitím Európskeho jazykového portfólia, nakoľko žiaci si robili záznamy vo svojom Jazykovom životopise/pase a zakladali svoje práce do Zbierky prác a dokladov.

Ďalší zber výskumných dát v rámci tohto experimentálneho overovania je plánovaný na mesiace máj a jún 2015. Na základe zozbieraných údajov bude experimentálny model dokumentu upravený do finálnej podoby.

Záver

Cieľom tohto článku bolo informovať o poslaní a funkciách Európskeho jazykového portfólia a prezentovať vybrané údaje z experimentálneho overovania slovenských modelov EJP. Spomínané dva projekty experimentálneho overovania preukázali to, že aj v slovenských podmienkach sa ukazuje, že začlenenie Európskeho jazykového portfólia do výchovno-vzdelávacieho procesu má potenciál naplniť ciele tohto dokumentu deklarované Radou Európy.

Údaje zozbierané v rámci experimentálnych overovaní naznačujú, že EJP vedie k väčšiemu uvedomovaniu si dôležitosti učiť sa jazyky a zodpovednosti za vlastné učenie sa. EJP napomáha jeho majiteľovi zhodnotiť vlastný proces učenia sa jazyka a poskytuje mu priestor pre častejšie sebahodnotenie. Proces autoevalvácie je však náročný a vyžaduje si zo strany učiteľa zdôrazňovať potrebu pozitívneho myslenia žiakov pri procese autoevalvácie a progresívnym prístupom pokračovať v zavádzaní sebahodnotenia u svojich žiakov. Nestresová forma hodnotenia prispieva k vytvoreniu príjemnej atmosféry na hodinách. Systematické a pravidelné používanie EJP zabezpečuje postupné zlepšovanie sa žiaka v získavaní jazykových kompetencií. Systematickosť a pravidelnosť používania EJP zároveň zdôrazňuje jeho výpovednú hodnotu.

Európske jazykové portfólio 16+ je širokej učiteľskej verejnosti a všetkým žiakom dostupné na webovom sídle Štátneho pedagogického ústavu v časti odborné informácie v sekcii učebnice/metodiky/publikácie. EJP 16+ je dostupné v interaktívnej elektronickej verzii, ako aj v podobe dokumentu vhodného na tlač.

Európske jazykové portfólio pre žiakov vo veku 7 - 10 rokov bude upravené na základe výsledkov experimentálneho overovania v budúcom roku a následne by rovnako malo byť sprístupnené pre záujemcov na webovom sídle Štátneho pedagogického ústavu.

Na záver by sme chceli vyjadriť poďakovanie vedeniu zapojených experimentálnych škôl a všetkým učiteľom a žiakom, ktorí sa podieľali na realizácii projektov. Investovali veľa energie a času do práce s experimentálnymi verziami EJP, za čo im patrí veľká vďaka.

Použitá literatúra

- GOULLIER, F. (2006). *Council of Europe tools for language teaching*. Paris:Didier, 2006. 130 s. [cit. 2015.03.30]. Dostupné na: http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/elp-reg/Source/Publications/Goullier_Tools_EN.pdf
- LITTLE, D. & PERCLOVÁ, R. (2002). *Európske jazykové portfólio, príručka pre učiteľov a školiteľov*. Bratislava: ŠPÚ [cit. 2015.03.30]. Dostupné na:

<http://www.statpedu.sk/files/documents/eu-jazykove-portfolio/portfolio-prirucka.pdf>

LITTLE, D. (2009). *The European Language Portfolio: where pedagogy and assessment meet*. Strasbourg: Language Policy Division, Council of Europe. [cit. 2015.03.30]. Dostupné na: http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/elp-reg/Source/Publications/ELP_pedagogy_assessment_Little_EN.pdf

SCHARER, R. (2004). *A European Language Portfolio From piloting to implementation*. Strasbourg: Language Policy Division, Council of Europe. [cit. 2015.03.30]. Dostupné na: http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/elp-reg/Source/History/ELP_report_2001_EN.pdf

Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky, učenie sa, vyučovanie, hodnotenie. (2006). Bratislava: ŠPÚ.

Resumé

Príspevok je zameraný na objasnenie princípov Európskeho jazykového portfólia a jeho významu vo výchovno-vzdelávacom procese. Zároveň opisuje komponenty Európskeho jazykového portfólia: Jazykový pas, Jazykový životopis a Zbierku prác a dokladov a ich funkcie. Príspevok zdôrazňuje poslanie Európskeho jazykového portfólia, ktorým je okrem sebahodnotenia i podpora plurilingvizmu a interkulturality. Vychádza zo skúseností s tvorbou slovenských modelov Európskeho jazykového portfólia: Európske jazykové portfólio 16+ a Európske jazykové portfólio pre žiakov vo veku 7-10 rokov.

Kľúčové slová: Európske jazykové portfólio 16+, Európske jazykové portfólio pre žiakov vo veku 7-10 rokov, interkulturalita, plurilingvizmus, sebahodnotenie

Kontakty

Katarína Bockaničová
Štátny pedagogický ústav
Pluhová 8
830 00 Bratislava
katarina.bockanicova@statpedu.sk

Denisa Ďuranová
Štátny pedagogický ústav
Pluhová 8
830 00 Bratislava
denisa.duranova@statpedu.sk